

CEZA KANUNNAME-İ HÜMAYUNU İLE KANUN-İ CEDİD'DE DÜZENLENEN TEŞHİR-İ SİLAH (SİLAH ÇEKME) SUÇU

The Crime of Teshir-i Silah (Drawing a Gun) in Ceza Kanunname-i Humayunu and Kanun-i Cedit

Av. Samet SARIKAYA*

Öz: Silah çekme/teşhir-i silah suçu, 1840 ve 1851 tarihli Osmanlı Ceza Kanunları'nda düzenlenmiş olan bir suç tipidir. Çalışmamızda öncelikle Tanzimat sonrası Osmanlı hukuku, özellikle ceza hukuku alanında, açıklamalar yapılmış ve suç tipinin yer aldığı kanunlar genel olarak incelenmiştir. Dönemin mevzuatından, şer'iyye sicillerinden, mühimme defterlerinden, arşiv kayıtlarından, literatürden yararlanılarak hukuk tarihi metodolojisine uygun bir biçimde silah çekme suçu bu çalışmada izah edilmeye çalışılmıştır. Bunun ardından, kanunlarda yer alan düzenlemeler ele alınmış ve suç tipi, unsurlarına uygun olarak başlıklandırılmak suretiyle incelenmiştir. Burada, -konunun daha anlaşılabilir olması amacıyla- hem günümüz ceza hukuku metodları kullanılarak düzenlemelerin açıklanması hedeflenmiş hem de ilgili başlıklarda ilgili arşiv belgelerine yer verilerek konunun net bir biçimde aktarılması amaçlanmıştır. Tanzimat sonrası dönemdeki asayiş problemlerini çarpıcı bir biçimde ortaya koyan bu suç tipine ilişkin, arşiv belgelerinde ilgi çekici bulgulara ulaşılmıştır. Sarhoşluğun kusura olan etkisi, yaş küçüklüğünün cezanın tayini kapsamındaki yeri ve meşru savunma ile görevin ifasına ilişkin kayıtlara rastlanmıştır. Silah çekme suçunun temel cezası; düzenlendiği ilk kanunda kürek, ikincisinde ise pranga olarak ifade edilmiştir. Bu nedenle, bir cezalandırma yöntemi olarak kürek ve pranga cezalarının Tanzimat sonrası dönemde karşıladıkları kavramlar, uygulamadaki kayıtlar ışığında incelenmiştir. Çalışmada; silah çekme suçunun, yer aldıkları kanunların genel yapısını yansıttığı, uygulamada faillerin kürek (pranga) ve kimi zaman sürgün cezalarıyla cezalandırıldığı ve kişinin kendi rızası sonucunda sarhoş olması durumunda bu suç işlemesi neticesinde, bunun kusura etkisinin olmadığı bulgularına ulaşılmıştır. **Anahtar Kelimeler:** Silah çekme suçu, Teşhir-i silah, Tanzimat sonrası Osmanlı ceza hukuku, Ceza Kanunname-i Hümayunu, Kanun-i Cedit.

Abstract: The crime of drawing a gun (teshir-i silah) is a type of crime regulated in the Ottoman Penal Codes dated 1840 and 1851. In our study, first of all, Ottoman legal system after the Tanzimat period, especially in the field of criminal law, was explained and the laws that included types of crimes were examined in general. The crime of drawing a gun has been attempted to be explained in this study, in accordance with the methodology of legal history, by utilizing the legislation of the period, sharia registers, mühimme books, archive records and literature. Following this, the regulations in the laws were discussed and the type of crime was examined by titling the crime in accordance with its elements. Here, it is aimed to explain the regulations using today's criminal law methods -in order to make the subject more understandable- and to convey the subject clearly by including the relevant archive documents under the relevant headings. Interesting findings have been found in archive documents regarding this type of crime, which strikingly reveals the public order problems in the post-Tanzimat period. Records were found regarding the effect of drunkenness on fault, the place of underage in the determination of punishment, and self-defense and performance of duty. The basic penalty for the crime of drawing a weapon; In the 1840 Penal Code it was regulated, it was expressed as a shovel, and in the 1851 Penal Code, it was expressed as a shackle. For this reason, the concepts of shovel and shackle punishments as a punishment method in the post-Tanzimat period were examined in the light of the records in practice. In the study; It has been found that the crime of drawing a gun reflects the general structure of the laws in which it applies, that in practice the perpetrators are punished with shovel (shackles) and sometimes exile, and if a person commits this crime while being intoxicated, of his own accord, it does not diminish the culpability.

Keywords: The crime of drawing a gun, Teşhir-i Silah, Ottoman Criminal Law after the Tanzimat, Ceza Kanunname-i Hümayunu, Kanun-i Cedit

* Eskişehir Barosu, av.sametsarikaya@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4110-9144.

Makale Geliş Tarihi: 10.02.2024, Makale Kabul Tarihi: 28.03.2024

DOI : 10.57083/adaletdergisi.1484054

GİRİŞ

1840 ve 1851 tarihli Osmanlı Ceza Kanunları'nda, silah çekme suçu düzenlenmiştir. Yapılan bu düzenlemelerle beraber; dönem itibarıyla kişisel savunma ve avlanma amacıyla toplumda pek çok kişinin sahip olduğu silahların, tehdit unsuru olarak kullanılmasının önüne geçilmesinin hedeflendiği ifade edilebilir. Ayrıca madde metinlerinde silahın ateşlenmesi, mağdurun yaralanması veya ölmesi gibi durumlar da ayrı ayrı düzenlenerek kişilerin korunması hedeflenmiştir. Çalışmamıza, şimdiye dek öğretilerde detaylı olarak ele alınmamış olan bu suç tipi konu edilmiştir.¹

Çalışmada ilk olarak, silah çekme suçunun düzenlendiği 1840 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu ve 1851 tarihli Kanun-i Cedid, genel hatlarıyla açıklanmıştır. Burada, hukuk tarihçilerinin görüşlerin yanı sıra özellikle kanunların modern ceza hukukuyla olan farklılıkları ve bu bakımdan yöneltilen eleştirilere yer vermek adına günümüz ceza hukukçularının da fikirlerine yer verilmiştir. Bunun ardından, her iki kanunda da yer alan düzenleme karşılaştırılmış ve modern ceza hukuku metotları vasıtasıyla söz konusu düzenlemeler incelenmiştir. Suç tipi hakkında, iki ayrı kanundaki düzenlemeler detaylı olarak açıklanırken suçun unsurları kapsamında yapılan değerlendirmede, kanunlardaki düzenlemeler ayrı ayrı ele alınmıştır. Böyle bir yöntem izlenmesinin sebebi; ilerleyen bölümlerde detaylı olarak bahsedileceği üzere, her iki kanunda da silah çekme suçunun benzer bir yapıyla düzenlenmesidir. Daha net ifade etmek gerekirse; silah çekme suçu Kanun-i Cedid'te düzenlenirken yalnızca hâkime takdir yetkisi verilmiş ve cezalandırılma yöntemi ismen değiştirilmiştir. Bu iki değişiklik haricinde madde metni dahi neredeyse birebir aynı şekildedir. Gerçekleştirilen değişiklikler suçun unsurları üzerinde herhangi bir değişime neden olmamıştır.

---

¹ Literatürde, Tanzimat sonrası döneme dair; hakaret, kumar, ıskat-ı cenin, parada sahtecilik ve tecavüz gibi birçok suçun ayrıntılı olarak incelendiği görülmektedir. Ayrıca Akgündüz'ün, "Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukuku Uygulaması" isimli eserinde ve Avcı'nın Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler isimli eserlerinde dönemin kanunlarında düzenlenen pek çok suç tipine dair açıklamalara yer verildiği görülmektedir. Buna karşın, çalışmamızın konusu olan silah çekme suçu daha önce herhangi bir çalışmada ayrıntılı olarak ele alınmamıştır. İlgili suç tiplerine dair bahsi geçen eserler için bkz. Mustafa Avcı, Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler, 1. Baskı, Mimoza Yayınları, Konya, 2010; Said Nuri Akgündüz, Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukuku Uygulaması, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2017; Belkıs Konan, "Osmanlı Hukukunda Tecavüz Suçu", S. 29, 2011, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi 149-172; Muhammed Emin Kızılay, "Hakaret Suçu Çerçevesinde Tanzimat Sonrası Osmanlı Hukuku ve Türk Pozitif Hukuku Mukayesesi", S. 56, 2021, İlahiyat Tetkikleri Dergisi 47-70; Feyza Kurnaz Şahin, "Tanzimat Sonrasında Osmanlı Devleti'nde Kumar Yasalarının Gelişimi", C. 17, S. 34, 2021, Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, 549-582; Samet Sarıkaya, Osmanlı Ceza Hukukunda İskat-ı Cenin Suçu, Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Eskişehir 2024, s. 102-135; Harun Karakaya, Osmanlı Ceza Hukuku'nda Parada Sahtecilik Suçu, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara 2020, s. 79-147.

Çalışmanın amacı, ilgili suç tiplerinin özelliklerini daha detaylı bir biçimde açıklamak ve düzenlendikleri ceza kanunlarının sistematiklerine yönelik tartışmalar yapmaktır. Bu sayede, biraz önce belirttiğimiz üzere literatürde daha önce yer verilmemiş olan bu suç tipine yönelik ayrıntılı bilgilere yer verilmek suretiyle suç tipinin unsurlarının neler olduğu, suçun kimler tarafından kimlere karşı işlenebileceği ve özellikle arşiv belgelerine de yansıyan uygulamadaki durumun ne olduğu sorularına cevap aranacaktır. Suç tipi, unsurlarına uygun bir biçimde incelenirken ilgili başlıklara dair arşiv belgelerindeki görünümlere yer verilmiş ve uygulamaya yansıyan durumlar da ele alınmıştır.

I. ÇALIŞMANIN SINIRLARI VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmada, 1840 ve 1851 tarihli Ceza Kanunları'nda yer alan silah çekme suçuna ilişkin düzenlemeler ve uygulamalar incelendiğinden dolayı tarih bakımından bir sınırlamaya gidilmiştir. Bu doğrultuda, 3 Mayıs 1840 ile 8 Ağustos 1858 tarihleri aralığında işlenen suçlar bakımından bir değerlendirme yapılmıştır. Bunun yanı sıra silah çekme suçunun düzenlendiği madde hükümlerinde, silahın ateşlenmesinden bahsedildiği için suç, “ateşli silahlar” kapsamında değerlendirilmelidir. Bir örnekle somutlaştırmak gerekirse; bir kimseye karşı kılıcını göstererek tehdit etmek, bu suç kapsamında nitelendirilmeyecektir. Yani silahlı çekme suçundan bahsedilebilmesi için mutlaka tabanca, tüfek vs. gibi mutlaka ateşli bir silahın varlığından bahsedilmesi gerekir.

Çalışmamızda suçun isimlendirilmesiyle ilgili “silah çekme” kavramı tercih edilmiştir Bunun sebebi kanunlardaki düzenlemelerde suçun, silah çekme olarak isimlendirilmesidir. Devellioğlu da “*teşhir-i silah*” ifadesinin karşılığını “silah çekme” olarak belirtmektedir². Nitekim uygulamaya yansıyan belgelerde, *teşhir-i silah*³ teriminin de bu suç karşılığını ve kimi kayıtlarda *teşhir-i silah*; kimlerinde ise silah çekme olarak kullanıma gidildiğini belirtmekte fayda vardır.

II. SİLAH ÇEKME SUÇUNUN YER ALDIĞI TANZİMAT DÖNEMİ CEZA KANUNLARA GENEL BİR BAKIŞ

Silah çekme suçu Tanzimat döneminde oluşturulan ilk iki ceza kanunnamesinde yer almaktadır. Sultan Abdülmecid döneminde, 3 Kasım 1839 tarihinde Tanzimat Fermanı ilan edilmiştir. Fermanda devletin kendisini yenileyeceği ve Fransız İhtilali'nin yaratmış olduğu olumsuz etkilerden kurtulmak istendiğinin amaçlandığı ifade edilmiştir. Fermanda; hukuk, idare, eğitim ve maliye gibi alanlarda pek çok alanda değişime gidileceği belirtilmiştir. Bu doğrultuda; eğitim sisteminde reform

² Ferit Devellioğlu, Osmanlı-Türkçe Ansiklopedik Lügat, 9. Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1990, s. 1317.

³ “Bir şahsa karşı katl veya cerh kasdile silah çekmektir. Üzerine böyle bir silah çekilen kimseye de <müşteherün aleyh> veya <meşhurün aleyh> denilir.” bkz. Ömer Nasuhi Bilmen, Hukuk-i İslamiyye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu 3. Cilt, 1. Baskı, Ravza Yayınları, İstanbul, 2013, s. 25.

çalışmalarına gidilmiş, mali kurumlar düzenlenmeye çalışılmış ve idari alanda modern bir yönetim sisteminin benimsenmesi hedeflenmiştir.⁴

Tanzimat Fermanı'yla birlikte hukuki alanda da yenileşmeye gidilmiştir. 1850 yılında Fransız Ticaret Kanunu örnek alınarak bir Ticaret Kanunnamesi hazırlanmıştır.⁵ 1863 yılında, Ticaret-i Bahriye Kanunnamesi'yle deniz ticareti hukuku hükümleri düzenlenmiştir.⁶ Medeni hukuk alanında 1858 yılında Arazi Kanunnamesi hazırlanmıştır. 1869-1876 yılları arasında ise on altı kitaptan oluşan ve İslam hukuk tarihinin ilk medeni/borçlar kanunu olma özelliği taşıyan Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye oluşturulmuştur.⁷ 1861 yılında Usul-i Muhakeme-i Ticaret Nizamnamesi, 1879 yılında ise Usul-i Muhakemat-ı Hukukiye Kanun-ı Muvakkatı oluşturulmuş ve medeni usul hukuku alanında uygulanmışlardır.⁸

A. 1840 TARİHLİ CEZA KANUNNAME-İ HÜMAYUNU

Osmanlı ceza hukuku alanında da diğer pek çok hukuk dalında olduğu gibi Tanzimat Fermanı'nın ardından yenileşmeye gidilmiştir. Öyle ki Ferman'ın ilan edilmesinden yalnızca altı ay sonra 3 Mayıs 1840 (1 Rabiulevvel 1256) tarihinde Ceza Kanunname-i Hümayunu hazırlanmıştır. Diğer hukuk alanlarında, Tanzimat sonrası kanunlaştırma hareketleri en erken on yıl sonra gerçekleşmesine karşın ceza hukukunda bu denli bir hızda düzenleme yapılması dikkat çekicidir.⁹ Bunun en önemli nedenlerinden birisi, Tanzimat Fermanı'nda böyle bir ceza kanununun hazırlanacağına ilişkin bir hüküm bulunmasıdır.¹⁰ Ceza Kanunname-i

⁴ Tanzimat Dönemi'nde hedeflenen ve gerçekleşen değişimlere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Yavuz Özdemir / Erol Çiydem / Elif Aktaş "Tanzimat Fermanı'nın Arka Planı", C. 2 S. 1, 2014, Kastamonu Eğitim Dergisi, s. 333-335; Burak Koçak / Emine Sancaktutan "Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Dönemi Yenilikleri: Tanzimat Fermanı Sonrası Yeni Kurumlar", C. 56 S. 3, 2021, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, s. 1937-1943; Mansur Atalay "Tanzimat Hareketinde İktisadi Kalkınma Çabaları", S. 9, 1991, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, s. 114-120; Tefvik Güran "Tanzimat Dönemi Osmanlı Maliyesi", C. 49, 1999, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, s. 79-91.

⁵ Seda Örsten Esirgen "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türk Hukukunda Kanunlaştırma Hareketleri", S. 62-63, 2019, Adalet Dergisi, s. 448; Mahmut Yardımcıoğlu / Medine Ruhiye Gül "Türk Ticaret Hukukunun Tarihsel Süreci", C. 3 S. 2, 2019, Al-Farabi International Journal of Social Sciences, s. 132.

⁶ Mehmet Akif Aydın, Türk Hukuk Tarihi, 10. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2013, s. 433.

⁷ Mecelle hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Coşkun Üçok / Ahmet Mumcu / Gülnihal Bozkurt, Türk Hukuk Tarihi, 15. Baskı, Turhan Kitapevi Yayınları, Ankara, 2011, s. 352-355.

⁸ Örsten Esirgen, s. 469-470.

⁹ Bizim de katıldığımız, Üçok / Mumcu / Bozkurt'a göre bunun nedeni; İslam hukukunda, devlet yöneticisine verilen ceza tayin etme yetkisidir. Bu nedenle ilk düzenlemenin ceza hukuku alanında yapılması herhangi bir tepkiye sebep olmayacaktır. Bkz. Üçok / Mumcu / Bozkurt, s. 343.

¹⁰ İlgili hüküm şu şekildedir: "...ulema ve vüzeradan velhasıl her kim olursa olsun kavanini şer'iyeye muhalif hareket edenlerin kabahati sabitlerine göre tedibati layıklarının hiç rütbe

Hümayunu'nun en önemli özelliği, Osmanlı ülkesindeki tüm vatandaşlar için ayrıcalıksız bir biçimde uygulanacak olan ilk kanun olmasıdır.¹¹ Kanunda “*dağdaki bir çobanla bir vezirin eşit tutulacağı*” belirtilmiştir.¹²

Kanun, sistematik olarak Batı'da hazırlanan ceza kanunlarına benzese de eski Osmanlı kanunlarının içeriğini taşımaktadır.¹³ Kanunda, genel suç teorisine ilişkin hükümler bulunmamaktadır. Bu nedenle birçok yazar tarafından, günümüz ceza hukuku tekniğinden uzak olduğu ifade edilmektedir.¹⁴ Buna karşın kanunda dönem itibarıyla devrimsel olarak nitelendirilebilecek genel düzenlemelere de yer verilmiştir. Örneğin suçların yasallığı ve eşitlik ilkesine yer verilerek cezalandırmada keyfililiğin önlenmesi amaçlanmıştır.¹⁵ Ölüm cezasının infazı devlet başkanının onayına tabi tutulmuştur.¹⁶ Ayrıca soruşturma esnasında işkence açıkça yasaklanmıştır.¹⁷

---

ve hatıra ve gönüle bakılmaksızın icrası zımında mahsusen ceza kanunnamesi dahi tanzim ettirilsin...”. Tanzimat Fermanı'nın sadeleştirilmiş metni için bkz. [https://www.academia.edu/30125761/Tanzimat_Fermanı_Günümüz_Türkçesi_ve_İngilizcesi_Tarih_Durağı_\(s.e.t.:_29.04.2023.\)](https://www.academia.edu/30125761/Tanzimat_Fermanı_Günümüz_Türkçesi_ve_İngilizcesi_Tarih_Durağı_(s.e.t.:_29.04.2023.)).

- ¹¹ Söz konusu ifade, 1. faslın 1. maddesinde yer almaktadır. Örsten Esirgen, s. 436; Akgündüz, 2017, s. 80; Timur Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 103; Mehmet Emin Artuk / Ahmet Gökçen / Mehmet Emin Alşahin vd., Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 76, dipnot 232; Murat Volkan Dülger, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 1. Baskı, Hukuk Akademisi, İstanbul, 2021, s. 178.
- ¹² Üçok / Mumcu / Bozkurt, s. 343; İlhan Akbulut, Türk Hukuk Tarihi, 1. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2018, s. 317.
- ¹³ Akgündüz, 2017, s. 80; Üçok / Mumcu / Bozkurt, s. 343; Said Nuri Akgündüz “Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukukunun Kaynakları”, C. 4 S. 8, 2016, Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, s. 7; Rabia Beyza Candan “1840 Tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu İncelemesi”, C. 1 S. 1, 2015, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 72; Örsten Esirgen, s. 436. Artuk, bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: “*Kanun hazırlanırken Avrupa mevzuatından ziyade Avrupa fikriyatından istifade edilmiştir.*” bkz. Mehmet Emin Artuk, “Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunlarından 1840 ve 1851 Tarihli Kanunların İncelenmesi”, S. 16, 2013, Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları, s. 7.
- ¹⁴ Üçok / Mumcu / Bozkurt, 2011, s. 343; Berrin Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 67; Artuk / Gökçen / Alşahin vd., s. 76; Nur Centel / Hamide Zafer / Özlem Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 11. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2020, s. 99; Örsten Esirgen, s. 437; Candan, s. 72-73. Kimi yazarlara göre bu kanun, günümüz anlamında bir ceza kanunu niteliğinde dahi değildir. Bkz. Veli Özer Özbek / Koray Doğan / Pınar Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 99. Dülger ise kanunu, ilk batı tipi, belirli bir konuya özgü ve sistematığı olan ceza yasası olarak nitelendirmektedir bkz. Dülger, s. 178.
- ¹⁵ Ahmet Gökçen, Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul 1987, s. 23; Artuk / Gökçen / Alşahin vd., s. 76.
- ¹⁶ Centel / Zafer / Çakmut, s. 99; Candan, s. 73; Akbulut, s. 318.
- ¹⁷ Rudolph Peters, Crime and Punishment in Islamic Law, 1. Baskı, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, s. 127. Esasen İslam hukukunda soruşturma amaçlı işkence yasaklanmış ve pek çok alim tarafından açıkça karşı çıkmıştır.

Kanunun en büyük eksikliklerinden birisi ise birçok maddesinde, hâkime takdir yetkisi tanımayan sabit cezalar öngörmesidir.¹⁸ Ayrıca kanunun bazı maddelerinde yalnızca emir ve yasaklar belirtilmiş, yaptırımlarına ilişkin düzenlemeler yapılmamıştır.¹⁹

Kanunda had ve kısas cezaları bakımından şeriata atıf yapılarak yalnızca tazir cezaları²⁰ düzenlenmiştir.²¹ Yargılama yetkisi bakımından, suçlar eğer İstanbul'da işlenirse Meclis-i Vala-yı Ahkam-ı Adliye'de; İstanbul dışında işlenirse il meclislerinde yargılama faaliyeti yürütülmüştür.²² Cezalandırma yöntemi olarak ise; idam, kürek, hapis, sürgün, memuriyetten çıkartma ve tekdir cezaları uygulanmıştır.²³ 1840 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu, Kanun-i Cedid yürürlüğe girene kadar 11 yıl yürürlükte kalmıştır.

B. 1851 TARİHLİ KANUN-İ CEDİD

14 Temmuz 1851 (15 Ramazan 1267) tarihinde, Meclis-i Vala-yı Ahkamı Adliye tarafından yeni bir ceza kanunu hazırlanmıştır. Bu kanunun oluşturulmasının başlıca sebebi, Ceza Kanunname-i Hümayunu'nun eksikliklerini gidermektir.²⁴ Ceza Kanunname-i Hümayunu'nda bazı suçların cezalarının bulunmaması, cezalardan bazılarının uygulanmasında zorluk çekilmesi ve çeşitli zamanlarda önceki yasaya yapılan eklerin ayrı ayrı yerlerde bulunmalarından dolayı bunların birleştirilmesi gerekmiştir.²⁵ Kanunun giriş kısmında bu ceza yasasının oluşturulma sebepleri sayılmıştır.

Buna karşın azınlıkta olan görüşe göre; etin yaralanmaması ve kemiklerin açığa çıkmaması koşuluyla kimi ağır suçların soruşturulması esnasında bu yöntemlere başvurulabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Matthew Lippman / Sean McConville / Mordechai Yerushalmi, *Islamic Criminal Law and Procedure*, 1. Baskı, Praeger Publishers, New York, s. 63 vd.

¹⁸ Üçok / Mumcu / Bozkurt, s. 343; Akbulut, s. 67; Artuk / Gökçen / Alşahin vd., 2018, s. 77; Centel / Zafer / Çakmut, s. 99; Dülger, s. 178.

¹⁹ Örsten Esirgen, s. 437.

²⁰ “*Had ve kısas cezaları gerektirmeyen, Allah'a veya kişiye karşı işlenen suçlarda miktarı önceden tespit edilmemiş cezalara tazir denir.*”. Tazir cezaları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Esra Yakut, *Osmanlı Hukukunda Tazir Cezaları*, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016, s. 25 vd. Tazir cezalarında İslam'ın beş temel güvencesinden biri veya birden fazlası korunmaktadır. Bunlar; dini uygulama, aklın gelişimi, üreme hakkı, güvenlik hakkı ve mal sahibi olma haklarıdır bkz. Lippman / McConville / Yerushalmi, s. 52.

²¹ Akgündüz, 2017, s. 80; Demirbaş, s. 103; Örsten Esirgen, s. 436. Bu noktada belirtmek gerekir ki 1840 ve 1851 tarihli Ceza Kanunları'nın kaynaklarından birisi de İslam ceza hukukudur. Bu nedenle çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde İslam ceza hukukuna ilişkin de bazı açıklamalara yer verilecektir.

²² Peters, s. 127.

²³ Gökçen, s. 29-30; Akbulut, s. 318; Artuk / Gökçen / Alşahin vd., s. 76.

²⁴ Aydın, s. 430; Akgündüz, 2017, s. 81; Demirbaş, s. 104; Artuk / Gökçen / Alşahin vd., s. 77; Centel / Zafer / Çakmut, s. 34; Gökçen, s. 31.

²⁵ Artuk, s. 11; Dülger, s. 178.

Buna göre; ceza kanunlarının ara sıra değişikliğinin gerekli olduğu, 1840 tarihli kanunda yer alan bazı suçların cezalarının bulunmaması ve cezalardan bazılarının uygulanmasında zorluk çekilmesi ve çeşitli zamanlarda önceki yasaya yapılan eklerin ayrı ayrı yerlerde bulunmalarından dolayı bunların birleştirilmesinin gerekmesi sonucunda bu yasa oluşturulmuştur.²⁶

Önceki kanunda bulunmayan birtakım suç ve cezalara yer verilmiş, tekerrür ile iştirake ilişkin düzenleme yapılmış ve önceki kanunun aksine sabit cezalar öngörülmeyerek hâkime geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır.²⁷ Öldürme suçunda, ölenin mirasçılara diyet ödenmesi veya failin affedilmesi halinde dahi siyaseten katl cezası getirilmiştir.²⁸ Bu doğrultuda suçların kovuşturulması kapsamında devletin etkinliği artarak ceza hukukunun kamusal niteliği benimsenmiştir.²⁹ 1858 yılında yeni bir ceza kanunu oluşturuluncaya kadar uygulanmıştır.³⁰

Genel hatlarıyla ele aldığımız 1840 ve 1851 tarihli Ceza Kanunları'nda düzenlenen bir suç tipi de silah çekme suçudur. Bu suçun söz konusu kanunlarda nasıl düzenlendiği ve unsurlarının neler olduğu bir sonraki başlıkta ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

III. SİLAH ÇEKME SUÇU

A. GENEL OLARAK

Ceza Kanunname-i Hümayunu ve Kanun-i Cedid'te silah çekme suçuyla ilgili düzenlemeler şu şekildedir. Ceza Kanunname-i Hümayunu 8. fasıl 3. madde:³¹ “*Umuru zabtiye*³² ve *rabtiye*³³ memurlarına karşı durup silah çekmek misillü halat-ı reddiyeye cesaret edenler mukayyeden³⁴ dersaadete getirtilip

²⁶ Kanun metni için bkz. Gökçen, s. 140 vd.

²⁷ Üçok / Mumcu / Bozkurt, s. 344; Akgündüz, 2017, s. 82; Akbulut, 2018, s. 319; Akbulut, 2021, s. 68; Demirbaş, s. 104; Centel / Zafer / Çakmut, s. 99; Dülger, s. 178. Peters'a göre; bu döneme kadar hazırlanan kanunlarda belirli bir suçun tazirle cezalandırılacağını belirtmekten öteye gitmezken, yeni ceza kanunları, cezalandırma türünü ve süresini belirtiyorlardı bkz. Peters, s. 129.

²⁸ Üçok / Mumcu / Bozkurt, s. 344; Özbek / Doğan / Bacaksız, s. 99.

²⁹ Peters, s. 130; Centel / Zafer / Çakmut, s. 99; Özbek / Doğan / Bacaksız, 2021, s. 99.

³⁰ Üçok / Mumcu / Bozkurt, s. 344; Akbulut, 2018, s. 319.

³¹ Gökçen, s. 137.

³² Zaptiye memurları, kamu düzeni ve güvenliğinin sağlanması için görevlendirilmiş olan memurlardır. Tanzimat sonrası ortaya çıkan bu teşkilat, ilerleyen dönemlerde jandarma teşkilatına dönüşmüştür. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ali Sönmez, “Osmanlı Devleti'nde İç Güvenliğin Dönüşümü, Zaptiye Teşkilatından Jandarmaya”, 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Ankara Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara, 2007, s. 2860-2862.

³³ *Avci*, zabtiye ve rabtiye kavramını “kolluk memurları” olarak günümüz Türkçesine çevirmiştir bkz. Mustafa Avcı, “İslam ve Osmanlı Ceza Hukukunda İçtima”, C. 1 S. 1, 2021, Kırıkkale Hukuk Mecmuası, s. 8.

³⁴ “*Ayaęında zincir ve pranga bulunan*”, Devellioğlu, s. 812.

iki sene ve silah boşalmış olduğu halde velev rastgelmemiş olsa bile üç sene ve gerek kurşun ve sair alet-i cariha³⁵ ile mecruh etmiş olduğu surette dahi iltiyamına³⁶ kadar masarifi ondan alınıp kendisi beş sene müddet için vaz'ı kürek oluna. Ve mecruh olan adam cerihan vefat ettiği halde artık madde-i katl meselesine intikal etmiş olacağından fasl-ı evvelde munderic olan³⁷ ahkam-ı kısısiyeye tatbikan icrası lazım gelür.” Kanun-i Cedid 1. fasıl 16. madde:³⁸ “Umuru zabtiye ve rabtiye memurlarına karşı durup silah çekmek misillü halat-ı reddiyeye cesaret edenler işbu kabahatden maada zabıta ademi itaat töhmetiyle dahi müttehem olacağından derece-i cünhasına göre iki aydan iki sene ve silah boşalmış olduğu halde üç aydan üç seneye ve gerek kurşun ve sair alat-ı cariha ile cerh etmiş olduğu surette iltiyamına kadar mesarifi ondan alınıp kendisi beş aydan beş seneye kadar tayin-i müddetle vaz'ı pranga olunarak hidamat-ı süfliyede istihdam oluna ve mecruh olan adam cerihan vefat ettiği halde artık madde-i katl meselesine intikal edeceğinden iktizan-i şer'i ve kanunisi icra oluna.”

Her iki kanunda da ilerleyen maddelerde benzer ifadelere rastlanmaktadır. Örneğin, Ceza Kanunname-i Hümayunu 9. fasıl 1-2. maddeler şu şekildedir:³⁹ “Aleltilak nastan⁴⁰ birisi diğerine silah çektiği halde bir sene ve silah boşalmış ise iki sene ve mecruh eylemiş olduğu surette kezalik iltiyamına kadar masarifi alınmak üzere üç sene müddet için küreğe vaz' oluna. Cerhden mütesiren vefat vukuunda kezalik madde-i kısısiye icra kılınmak icrap eder.” Kanun-i Cedid 1. fasıl 17. madde⁴¹ de benzer bir biçimde şöyledir: “Aleltilak nasdan birisi diğerine silah çektiği halde derece-i cünhasına göre bir aydan bir sene ve silah boşalmış ise iki aydan iki seneye ve cerh etmiş ise kezalik iltiyamına kadar mesarifi alınmak üzere cerhin derecesine nazaran üç aydan üç seneye kadar prangaya konula. Ve cerhden müteessiren vefatı vukuunda icabı şer'i ve kanunisi icra kılınma.” şeklindedir. Görüleceği üzere, silah çekme düzenlemesi olarak adlandırılabilirimiz bu suç tipinde⁴² aslında her kanun bakımından sekiz ayrı ihtimale yer verilmiştir. Memura ve diğer kimselere karşı işlenmesi ayrı ayrı cezalara tabi tutulmuş ve verilecek cezanın ağırlığı her iki mağdur bakımından da dört kalemde sayılmıştır. Suç tipi ve verilecek cezanın daha iyi anlaşılabilmesi adına düzenlemelerle ilgili aşağıda tabloya yer verilmiştir:

³⁵ Cerh, baş veya yüzden başka uzuvlardan herhangi birisinin yaralanmasıdır bkz. Bilmen, s. 10.

³⁶ Yarının kapanması, onarılması anlamına gelmektedir, bkz Devellioğlu, s. 515.

³⁷ “İçinde bulunan, yer almış (içinde)” Devellioğlu, s. 867.

³⁸ Gökçen, s. 145-146.

³⁹ Gökçen, s. 137-138.

⁴⁰ “Umumiyetle, genel olarak, mutlaka, nasıl olursa olsun, rastgele.” Devellioğlu, s. 34.

⁴¹ Gökçen, s. 146.

⁴² Bu isimlendirmemizin nedeni, belirttiğimiz üzere esasen birden fazla düzenlemenin bulunmasıdır.

	Ceza Kanunname-i Hümayunu	Kanun-i Cedid
Zaptiye ve Rabiye Memurlarına karşı	<p>Silah çekilmesi: 2 yıl kürek cezası verilir.</p> <p>Ateş edilmesi: 3 yıl kürek cezası verilir</p> <p>Kurşunun isabet etmesi halinde: Tedavi masrafları tazmin edilir ve 5 yıl kürek cezası verilir.</p> <p>Kişi ölürse: Kısas hükümleri uygulanır</p>	<p>Silah çekilmesi: 2 aydan 2 yıla kadar pranga cezası verilir.</p> <p>Ateş edilmesi: 3 aydan 3 yıla kadar pranga cezası verilir.</p> <p>Kurşunun isabet etmesi halinde: Tedavi masrafları tazmin edilir ve 5 aydan 5 yıla kadar pranga cezası verilir.</p> <p>Kişi ölürse: Kısas hükümleri uygulanır</p>
Diğer kimselere karşı	<p>Silah çekilmesi: 1 yıl kürek cezası verilir.</p> <p>Ateş edilmesi: 2 yıl kürek cezası verilir.</p> <p>Kurşunun isabet etmesi halinde: Tedavi masrafları tazmin edilir ve 3 yıl kürek cezası verilir.</p> <p>Kişi ölürse: Kısas hükümleri uygulanır</p>	<p>Silah çekilmesi: 1 aydan 1 yıla kadar pranga cezası verilir</p> <p>Ateş edilmesi: 2 aydan 2 yıla kadar pranga cezası verilir</p> <p>Kurşunun isabet etmesi halinde: Tedavi masrafları tazmin edilir ve 3 aydan 3 yıla kadar pranga cezası verilir.</p> <p>Kişi ölürse: Kısas hükümleri uygulanır</p>

Tablo-1

Tabloda da belirtildiği üzere, iki kanun arasındaki düzenlemelerde büyük bir değişiklik yapılmamış, yalnızca Kanun-i Cedid'in kendine has özellikleri yeni düzenlemede kendini göstermiştir. Bunların ilki, cezalandırmada hâkime geniş bir takdir yetkisi verilmesidir. Pek çok suç tipinde olduğu gibi silah çekme suçunda da hâkime çok geniş bir takdir yetkisi bırakılmıştır.⁴³

Tanzimat ceza kanunlarının en önemli özelliğinin herkes bakımından uygulama alanının bulunmasıdır. Bu suç tipinde de vatandaşlar bakımından herhangi bir ayırım gözetilmeden cezalar tayin edilmiştir. Kanaatimizce zaptiye ve rabiye memurları ile vatandaşlar bakımından ayırma gidilmesi, bu durumun istisnası değildir. Keza kamu görevlilerine karşı işlenen suçlar, modern ceza kanunlarında da daha ağır bir biçimde cezalandırılmaktadır.⁴⁴

⁴³ Örneğin Fasil-1 Evvel m. 5'te düzenlenen fesadlı sözler söyleme suçu, Fasil-1 Sani m. 2'de düzenlenen iftira suçu veya aynı Fasil m. 7'de düzenlenen darp etme suçu gibi. (Bahsi geçen suçlarla ilgili bkz. Gökçen, s. 143-149)

⁴⁴ Günümüz ceza kanunlarında olduğu gibi; kamu görevlilerine karşı, üstlenmiş oldukları kamu görevi nedeniyle bir suç işlenmesinin ağırlaştırıcı neden olması, söz konusu düzenlemede yer almamaktadır. Daha yalın bir ifadeyle, mağdurun, suçun işlendiği esnada kamu görevini ifa etmesi zaruri değildir. Maddenin lafzından da anlaşıldığı üzere mağdurun kamu görevlisi olması bu maddenin uygulanması için yeterli olacaktır.

B. KORUNAN HUKUKSAL DEĞERLER

Düzenlemelerle korunan hukuksal değerler; kişilerin huzuru ile sükunu, kişinin vücut bütünlüğü ve yaşam hakkıdır. Belirtildiği üzere ilgili düzenlemelerde birden çok ihtimale yer verilmiştir. Bu ihtimallerde sırasıyla korunan hukuksal değerler şu şekildedir: Bir kimseye silah çekilmesi durumunda esasen günümüz ceza kanunlarında düzenlenen silahla tehdit suçu meydana gelecektir. Burada korunan hukuksal değer, kişilerin huzuru ve sükunudur.⁴⁵ Çekilen silahla ateş edilmesi neticesinde yaralanma meydana gelmesi durumunda ise silahla yaralama suçu meydana gelecektir. Burada korunan hukuksal değer ise yaralanan kişinin vücut bütünlüğü ve dokunulmazlığı hakkıdır.⁴⁶ Kişinin ölmesi ihtimalinde ise öldürme suçu gündeme gelecektir. Bu suçta korunan hukuksal değer, yaşam hakkıdır.⁴⁷ Daha yalın bir ifadeyle, söz konusu düzenlemede korunan hukuksal değerler; kişilerin huzuru ve sükunu, kişinin vücut bütünlüğü ve yaşam hakkıdır.

C. SUÇUN UNSURLARI

1. Tipiklik

a. Suç tipinin genel özellikleri

Tipiklik, fail tarafından gerçekleştirilen eylemin kanundaki suç tanımına uygun olmasını ifade etmektedir.⁴⁸ Bir eylemin suç sayılabilmesi için kanunda belirtilen suç tanımıyla örtüşmesi gerekmektedir.

İlgili suç tipi, herkes tarafından işlenebilecek bir suçtur. Bu sebeple özgü suç olarak değerlendirilemeyecektir. Suçun işlenmesi ihmalle gerçekleşmeyecek, yalnızca icrai hareketlerle bu suç işlenebilecektir. Her iki kanunda yer alan düzenlemelerde, özellikle suçun silahla işlenmesi aranmaktadır. Dolayısıyla suç, bağlı hareketli suç olma özelliğini taşımaktadır.⁴⁹ Neticeli bir zarar suçudur. Suçun tamamlanma anıyla ilgili ise

⁴⁵ Özbek / Doğan / Bacaksız, s. 391.

⁴⁶ Mahmut Koca / İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 198-199; Özbek / Doğan / Bacaksız, s. 195.

⁴⁷ Koca / Üzülmöz, 2020, s. 71. Tanzimat Fermanı'nda "*Dünyada candan, ırz ve namustan daha değerli bir şey yoktur.*" ve "*...bu kişinin canından ve namusundan emin olduğunda doğruluk ve sadakatten ayrılmayacağı; bütün işinin ve gücünün devletine ve milletine iyi hizmet etmek olacağı da açık ve bellidir.*" ifadeleriyle yaşam hakkına işaret edilmiştir. Tanzimat Fermanı'nda belirtilen yaşam hakkı, silah çekme suçunda korunan hukuksal değer olarak ortaya çıkmaktadır.

⁴⁸ Hakan Karakehya, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 48.

⁴⁹ Bağlı hareketli suçlar, kanunda hangi hareketlerle işlenebileceği belirtilmiş olan suçlardır. Silah çekme suçunda da silahın bir kimseye doğrultulması zorunlu bir harekettir. Bu nedenle bağlı hareketli suç kapsamında değerlendirme yapmak yerinde olacaktır. Bağlı hareketli suçlara ilişkin bkz. Koca / Üzülmöz, s. 124.

düzenlemelerdeki farklılıklardan dolayı çeşitli ihtimaller mevcuttur. İlk ihtimalde, yani kişiye karşı silah çekilmesinde suç tamamlanacaktır. İkinci ihtimalde ise silahın çekilip ateş edilmesinde suç tamamlanmış olacaktır. Diğer ihtimallerde ise ateş edilen kurşunun isabet edip kişinin yaralanmasında veyahut kişinin ölmesinde suç tamamlanmış olacaktır. Görüldüğü üzere suçun tamamlanma anıyla ilgili dört ayrı ihtimal mevcuttur.

b. Maddi unsur

Maddi unsur, düzenlemede yer alan eylemin, dış dünyadaki görünümüne ilişkin özellikleri ifade eder.⁵⁰ Belirtildiği üzere kanunlardaki düzenlemeler aslen iki ayrı başlık altında değerlendirilebilir. İlkinde suçun mağduru yalnızca, zaptiye veya rabtiye memuru olmalıdır. Yani suçun mağduru özel bir sığata sahiptir. Her iki kanunda da ilerleyen maddelerde düzenlenen durumlarda ise mağdur herhangi bir kimse olabilir. Daha yalın bir ifadeyle, zaptiye veya rabtiye memurlarına karşı işlenen silah çekme suçunun mağduru özellik gösterirken diğer ihtimallerde mağdur özel bir sığata sahip değildir. Her iki düzenlemede de suçun failinin herhangi bir özelliğı bulunmamaktadır. Failin milleti veya mensubu olduğu dinin de herhangi bir önemi bulunmamaktadır.⁵¹ Suçtaki hareket unsuru, silahın bir kimseye karşı doğrultulmasıdır. Bunun yanı sıra devam eden düzenlemelerde, ateş edilmesi ve ateş edilen merminin isabet etmesi suçtaki hareket unsurlarıdır. Bir kimseye karşı silah doğrultulması tek hareketli suç kapsamındadır. Ateş edilmesi veya bir kimsenin yaralanması veya ölmesi ise ancak birden fazla hareketin yapılması durumunda gerçekleşecektir. Bu nedenle devam eden düzenlemeler, çok hareketli suç kapsamında değerlendirilmelidir.

c. Manevi unsur

Günümüz ceza kanununda kast, olası kast, taksir ve bilinçli taksir gibi manevi unsura⁵² ilişkin öğeler düzenlenmiştir. Buna karşın, Ceza Kanunname-i Hümayunu ve Kanun-i Cedid'te bu tarz bir ayrıma gidilmemiştir. Bu nedenle bir kimseye karşı silah doğrultma eylemi yalnızca kastla gerçekleştirilebileceğinden dolayı, suçun manevi unsurunun temel

---

⁵⁰ Karakehya, 2022, s. 49.

⁵¹ Örneğın Ahız Yorgi Tarayko ve Bedek gibi gayrimüslim kimselerin de bu suçtan dolayı cezalandırıldıkları görülmektedir bkz. A.MKT.MVL./97-100-0. H-02-11-1274; A.MKT.MVL./3-34-0. H-01-01-1263.

⁵² Suçun manevi unsuru; fail ile fiil arasındaki psişik bağıdır. Suçun hareket unsuru; davranış ve bu davranışa bağılı olarak ortaya çıkan neticeden ibaret bir bütün olarak belirtildiğinde, failin iradesi hem davranışını hem de neticeyi kapsar şekildeyse, failin kastından söz edilecektir. Aksi halin varlığında, yani failin iradesinin yalnızca davranışa yönelik ve neticeyi kapsamaması durumunda ise taksirin varlığından söz edilecektir. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz Hakan Karakehya, İradilik Unsuru Bağlamında Ceza Hukukunda Kast, 1. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2010, s. 16-17.

şeklinin kast olduğunu kabul etmek doğru olacaktır. Buna karşın, ateş edilmesi, mağdurun yaralanması veya ölmesi taksirli hareketlerle de gerçekleşebilir. Kanunda böyle bir ihtimal düzenlenmemiştir. Böyle bir ihtimal düzenlenmemesinden dolayı bir kimseye karşı silah doğrultan ancak ateş etme kastı olmayan bir kişinin, silahının ateş alması durumunda hangi hükmün uygulanacağı meçhuldür. Kanaatimizce kanunlardaki ceza hukukunun genel hükümlerine ilişkin olan eksiklikler, bu suç tipinde kendini belirgin bir biçimde göstermektedir.

d. Netice

Suçun oluşabilmesi için kanun koyucu silah çekme eylemini yeterli görmektedir. Buna karşın; ateş edilmesi, kişinin yaralanması veya ölmesi halleri kanuni tipte hükümlere bağlanmıştır. Yani bu suç özelinde, netice bakımından ayrı ayrı dört farklı hal düzenlenmiştir. Bu nedenle silah çekme suçunu; neticeli bir zarar suçu olarak tanımlamak mümkündür.

2. Hukuka aykırılık unsuru

1840 ve 1851 tarihli Ceza Kanunları'nda, silah çekme suçu düzenlemesi yapılarak hukuka aykırılık unsuruna yer verilmiştir. Bir başka deyişle, bu düzenlemelerle söz konusu eylemin/eylemlerin hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir. Günümüz ceza hukuku düzenlemelerine göre, hukuka uygunluk nedeni bulunması durumunda hukuka aykırılık unsuru ortadan kalkmakta ve sanığa cezai sorumluluk yükletilememektedir. Çalışmamızın konusu olan suçun yer aldığı ceza kanunlarında hukuka uygunluk nedenleri düzenlenmemiştir. Buna karşın uygulamaya yansıyan birtakım arşiv kayıtlarında meşru savunma ve görevin ifası, hukuka uygunluk nedenleri olarak kendilerini göstermektedirler.

Kanunların yürürlükte olduğu tarihte gerçekleşen bir olayda, Hüseyin isimli bir kimse hırsızlık yaptığı esnada zaptiye memurlarına silah çekmiştir. Bunun üzerine zaptiye memurları Hüseyin'e karşı ateş etmişler ve Hüseyin'i öldürmüşlerdir. Ayrıca Hüseyin'in yanında yer alan oğlu Bayram'ı da yaralamışlardır. Bu olayların ardından 25 Ağustos 1852 tarihli belgeye göre söz konusu memurlar tahliye edildikleri görülmektedir.⁵³ Benzer bir biçimde, 31 Mayıs 1844 tarihli belgeye göre, nasihatle yola gelmeyen firari askerlerin silah çekmeleri üzerine, bu eylemlerine karşı silah kullanılabileceği belirtilmiştir.⁵⁴

Bahsi geçen ilk kayıтта, uygulamada meşru savunmanın bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edildiği görülmektedir. İkinci kayıтта ise görevin ifasının bir hukuka uygunluk nedeni olarak uygulama alanı bulduğu belirtilebilir. Söz konusu hukuka uygunluk nedenleri, kanunda açıkça düzenlenmemiştir. Bu bağlamda, hukuka uygunluk nedenlerinin ilgili tarihlerde uygulama alanı bulması, kanunda bir hüküm bulunmasından ziyade hâkimin takdir yetkisini kullanmasından kaynaklanmaktadır.

⁵³ BOA.A.MKT.MVL./55-47-0. H-9-11-1268.

⁵⁴ C.AS./399-16458-0. H-13-6-1260.

D. KUSUR

Kusur yeteneği; gerçekleştirilen eylemin, fail tarafından hukuki anlam ve sonuçlarını anlayıp hareketlerini bu doğrultuda yönlendirebilme yeteneğini ifade eder.⁵⁵ Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, uyku veya baygınlık hali, yaş küçüklüğü, zorunluluk hali ve sarhoşluk İslam ceza hukukunda da belirtilen ve kusuru etkileyen hallerdir.⁵⁶

Silah çekme suçu özelinde bir değerlendirme yapmak gerekirse; uyku veya baygınlık halinin bu suç tipinde kusur yeteneğini etkilemesi beklenemez. Nitekim bir kimsenin bu suçu işleyebilmesi için uyku halinde veya baygın bir halde olmaması gerekmektedir. İlgili suç tipinde, akıl hastalığı, akıl zayıflığı veya yaş küçüklüğü durumları uygulama alanı bulabilecektir.

Arşiv belgelerinde, failin yaşının küçük olmasından dolayı sürgün cezası verilmesine rastlanmaktadır. 2 Şubat 1852 tarihli belgeye göre⁵⁷; yüksek dinî ilimleri okuyan bir öğrenci⁵⁸ öldürme amacı güderek hasmına karşı silah çekmiştir. Burada, esasen pranga cezası verilmesi gereken bir durum mevcuttur. Buna karşın öğrencinin, babasının bulunduğu Şam'a sürgüne gönderilmesine karar verilmiştir.⁵⁹

Sarhoşluk durumuna, konuyla ilgili dönemin arşiv belgelerinde sıklıkla rastlanmaktadır. Buna göre; 25 Haziran 1851 tarihinde İnebolulu Süleyman Kapudan'ın Anadolu kavağında bulunan sefinesi taifelerine sarhoş bir halde silah çekilmiştir. Olaya müdahale etmeye çalışan çavuşa da karşı gelinmiştir. Bunun üzerine fail, altı ay müddetle hapis cezasına çarptırılmıştır.⁶⁰ Olayda, Kanun-i Cedid'te düzenlenen, zaptiye memuruna karşı silah çekme suçu gerçekleşmiştir. Silah ateşlenmemiş ve herhangi bir yaralama eylemi gerçekleşmemiştir. Bu sebepten dolayı, ilk düzenleme

⁵⁵ Bilmen, 2013, s. 151; Karakehya, 2022, s. 150; Mustafa Cevat Akşit, İslam Ceza Hukuku ve İnsani Esasları, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 1976, s. 45.

⁵⁶ Bu hususla ilgili olarak Hz. Peygamber'in "Ümmetimden üç sınıf insanın ceza sorumluluğu yoktur, bunlar buluğa erinceye kadar çocuk, uyuyan ve akıl hastası olanlardır." hadisi bulunmaktadır, Buhari, Talak, 11 ve Ebu Davud, Hudud, 17'den aktaran Muhammed Ebu Zehra, İslam Hukukunda Suç ve Ceza Cilt 1, Çev. İbrahim Tüfekçi, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1994, s. 364.

⁵⁷ C.ZB. /11-545-0. H-10-4-1268.

⁵⁸ Talebe-i ulum / talebe-i ulûm.

⁵⁹ İslam ceza hukukuna göre, temyiz kudretine sahip olmayan veya erginliğe ulaşmamış çocuklara had, kısas ve tazir cezası verilmemektedir. Buna karşın, suç işleyen çocuklar için güvenlik tedbiri uygulanabilir ve diyet cezası ile cezalandırılabilirler. Örneğin öldürme suçunu işleyen bir çocuk ıslah evine gönderilebilir. Söz konusu belgede ise fail çocuğun yaşı tam olarak bilinmemekle birlikte, yaşının, cezanın tayinine etkisi olduğunu belirtmek mümkündür. Hâkim, takdir yetkisini kullanarak pranga cezasını sürgün cezası olarak uygulamaya karar vermiştir. İslam ceza hukukunda yaş küçüklüğüyle ilgili bkz. Abdullah Demir, Mufassal Türk Hukuk Tarihi, 1. Baskı, Astana Yayınları, Ankara, 2019, s. 217; Avcı, 2010, s. 119; Ebu Zehra, s. 40.

⁶⁰ BEO.AYN.d., 478: 60-2 (Aktaran: Özlem Poyraz / Merve Öner "Osmanlı İmparatorluğu'nda Asayiş Problemleri", 2022, Prof. Dr. Ensar Aslan'a Armağan (ed. Salahaddin Bekki / Yeliz Saygılı Savaş) s. 809).

uygulanmış ve 2 aydan 2 yıla kadar pranga cezasına hükmolunması gereken madde metni uygulanmıştır. Hâkimin bu noktada takdir yetkisini kullandığı ve alt sınıra daha yakın olarak altı aylık bir cezaya hükmettiği belirtilebilir. Ayrıca sarhoşluk hali, kusuru kaldıran bir durum olarak da değerlendirilmemiştir⁶¹. Benzer nitelikte bir olaya 2 Nisan 1843 tarihli belgede de rastlanmaktadır⁶². Buna göre Belgrad Kalesi'nde kale muhafızı (müstahfız) olarak görev yapan Hüseyin isimli bir kimse zaptiyelere karşı; harbiye askeri olan Adem isimli bir kimse de Yusuf isimli bir kimseye sarhoş halde silah çekmişlerdir. Bunun sonucunda faillerin her ikisi de pranga cezasına çarptırılmıştır.⁶³

E. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜM ŞEKİLLERİ

Günümüz ceza kanunlarında teşebbüs, iştirak ve içtima⁶⁴ gibi kurumlara yer verilmesi suretiyle suçun özel görünüm biçimleri düzenlenmektedir. Buna karşın ilgili suç tipinin yer aldığı kanunlarda buna benzer bir biçimde genel hükümler bağlamında düzenlemelere gidilmemiştir. Bir örnekle somutlaştırmak gerekirse; zaptiye memuruna karşı sövme suçu ile birlikte silah çekme suçunu işleyen bir kimsenin yalnızca cezası en ağır olan suçtan mı cezalandırılacağı yoksa her bir suçtan ayrı ayrı cezalandırılması mı gerektiği kanunlarda açık değildir. Benzer bir biçimde ilgili suç tipi, teşebbüs kurumu bakımından da bir takım problemlere sahiptir. Silah çekme suçuna teşebbüsün hangi aşamada başladığı meçhuldür. Bunun nedeni ise belirtildiği üzere, kanunlarda genel hükümlere ilişkin maddelere yer verilmemesidir⁶⁵.

G. YAPTIRIM

Silah çekme suçunun temel yaptırımı Ceza Kanunname-i Hümayunu'nda kürek; Kanun-i Cedid'te ise pranga olarak belirlenmiştir.

⁶¹ Nitekim İslam ceza hukukunda da kişinin kendi rızasıyla alkol tüketmesi sonucunda işlediği suçlarda cezai ehliyetinin bulunduğu kabul edilmektedir. Zorla alkol tükettirilen kimselerin ise cezai sorumluluğu bulunmamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Demir, s. 217; Aydın, s. 174-175; Abdülkerim Zeydan, Fıkıh (İslam Hukuku) Usulü, Çev. Ruhi Özcan, 1. Baskı, Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulu Ofset Matbaa Tesisleri, Ankara, 1979, s. 168; Yaşar Yiğit, İslam Ceza Hukuku, 1. Baskı, Fecr Yayınları, Ankara, 2022, s. 260.

⁶² A.MKT./6-46-0. H-2-3-1259.

⁶³ Yine bir meyhanede gerçekleşen silah çekme vakasına ilişkin bkz. C.DH./222-11052-0. H-21-11-1263.

⁶⁴ *Avcı*'ya göre Osmanlı ceza kanunlarında suçların içtimamı düzenleyen hükümler yer almamaktadır. Buna karşın, bu düzenlemede de olduğu gibi yasa metninden -örneğin silah çekme ve ardından ateş etme eylemi gerçekleştiğinde ateş edilmesinden dolayı cezalandırılması- çıkarım yapılabilir. Bkz. *Avcı*, 2021, karaks. 8.

⁶⁵ Arşiv belgelerinde silah çekme suçuna teşebbüse ilişkin herhangi bir kayda rastlanılmamıştır. Kanunlardaki genel hükümlere yönelik olan bu eksikliğin uygulamada, hâkimler tarafından takdir yetkisi kullanmak suretiyle giderilmiş olması kuvvetle muhtemeldir.

Burada belirtilmesi gereken en önemli husus, ağır işlerde çalıştırma olarak ifade edilebilecek olan ceza türünün, Tanzimat sonrası dönemde kürek veya pranga olarak isimlendirilmesidir. Hemen belirtmek gerekir ki kanunlarda “kürek” ifadesine yer verilmesinin sebebi, bu ifade kullanımının yerleşik hale gelmesidir.⁶⁶ Gemilerde belirli bir süre (veya hayat boyu) kürek çekme cezası, zamanla ağır işlerde çalıştırılma cezasını genel olarak niteleyen bir tabire dönüşmüştür. Tanzimat öncesi kanunnamelerde sıklıkla kullanılan bu ifade Tanzimat sonrası ceza kanunlarında da kendine yer bulmuş ve ağır işlerde çalıştırma cezasını kapsayan tüm cezalar, kürek cezası şeklinde ifade edilmiştir.⁶⁷ Bu doğrultuda pranga cezası da kavram olarak bu durumu karşılamaktadır. Prangabentlik tabiri kürek cezasının tatbikatı esnasında mahkumların ayağına pranga takılarak ceza infaz edilmesinden gelmektedir.⁶⁸ Kürek ve pranga kavramları o derece iç içe geçmiştir ki silah çekme suçuna dair belgelerde de her ikisinin de kullanımına rastlamak mümkündür. Örneğin 3 Kasım 1847 tarihli belgede Tirebolulu Hasan isimli bir kimsenin silah çekme ve çeşitli suçlardan dolayı yedi ay pranga cezasına çarptırılmış olduğu bilgisine yer verilmektedir.⁶⁹ Yine benzer bir biçimde, 22 Aralık 1847 tarihli belgeye göre, kimliği belirlenemeyen ancak Yunan olduğu belirtilen bir kimse Arnavutköy’e gitmek üzere sarhoş olarak bindiği kayığı devirmiştir. Bunun sonucunda kayıkçı ve diğer müşteri denize düşmüştür. Ardından silah çekmesinden dolayı yakalanmış ve beş ay müddetle pranga cezasına, cezasının bitmesinden itibaren ise memleketine sınır dışı edilmesine karar verilmiştir.⁷⁰ Her iki belgede de görülebileceği üzere, olaylar Ceza Kanunname-i Hümayunu döneminde yaşanmıştır. Kanundaki düzenleme “kürek cezası” şeklindedir. Buna karşın Kanun-i Cedid’te yer alacak olan “pranga” teriminin kullanılması yoluna gidilmiştir.

Kanunlarda yer alan cezalandırma süreleri ise değişiklik göstermektedir.⁷¹ Ceza Kanunname-i Hümayunu’na nazaran Kanun-i

⁶⁶ Ahmet Kılınc “Klasik Dönem Osmanlı Devleti’nde Uygulanan Kürek Cezasının Hukuki Tahlili”, C. 79 S. 285, 2021, Belleten, s. 534.

⁶⁷ Tanzimat sonrası dönemde her iki kavramın da ağır işlerde çalıştırılmayı kapsadığına dair bkz. Özlem Poyraz “Abdülmeccid Dönemi Hürriyet Bağlayıcı ve Kısıtlayıcı Ceza Uygulamalarına Dair Bir İnceleme”, S. 43, 2020, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, s. 508-510; Kaya Göktepe “Osmanlı Bahriyesinde Bir İşgücü Kaynağı Olarak Kürek Mahkumlarının İstihdamına Dair Bazı Tepitler, C. 37 S. 1, 2022, Tarih İncelemeleri Dergisi, s. 205 dipnot 140. Ayrıca bu cezalandırma yöntemine, 1858 tarihli bir sonraki ceza kanununda teşhir uygulaması da eklenmiştir. Buna göre; hükümlü, bulunduğu şehir meydanına götürülerek göğsüne söz konusu cezayı neden aldığına ilişkin divan mazbatasının özeti yerleştirilir ve yaklaşık iki saat bekletilirdi. Bunun ardından ayaklarına demir konularak cezanın uygulanacağı yere götürülürdü bkz. Mehmet Özkan “Tanzimat Sonrası Osmanlı Ceza Hukuku Düzenlemeleri”, S. 15, 2022, Balıkesir İlahiyat Dergisi, s. 260-262.

⁶⁸ Gökçen, s. 54.

⁶⁹ A.MKT.MVL./6-18-0. H-24-11-1263.

⁷⁰ C.ZB./40-1989-0. H-14-01-1264.

⁷¹ Sürelerle ilgili Tablo-1’de detaylı bir biçimde bilgi verilmesinden dolayı tekrara düşmemek adına bu bölümde sürelerle ilişkin değerlendirme yapılmamıştır.

Cedid'te cezanın süresi bakımından hâkime geniş bir takdir yetkisi bırakılmıştır.⁷² Ayrıca yaralama gerçekleşmesi durumunda tedavi masraflarının failden tazmini ve silah çekme suçunun, öldürme suçuna vücut verdiği durumlarda öldürmeye ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.⁷³

SONUÇ

Osmanlı'da Tanzimat sonrası dönemde gerçekleşen modernleşme ceza kanunları kapsamında da kendine yer edinmiştir. Bu bağlamda oluşturulan ilk iki ceza kanunu ,örfi hukuk kurallarından beslense de kendine has özelliklere sahiptirler. Çalışmada incelenen silah çekme suçu, bu kanunlarda düzenlenen suç tiplerinden birisi olup kanunların kendine has özelliklerini bünyelerinde taşımaktadırlar. Örneğin Ceza Kanunname-i Hümayunu'nda düzenlenen silah çekme suçunda hâkime takdir yetkisi tanınmamışken Kanun-i Cedid'te yer alan düzenlemede hâkime geniş bir takdir yetkisi verilmiştir.

Silah çekme suçu, bir çok ihtimale sahip olan bir suç tipidir. Çalışmamızda yer verdiğimiz tabloda da görülebileceği üzere her bir kanun bakımından gerçekleşmesi muhtemel sekiz ayrı ihtimal mevcuttur. Suçun neticesi itibarıyla böylesine detaylı bir düzenleme yapılması, her bir ihtimal için ayrı ayrı cezalar belirlenmesi dönemin kanunlaştırma hareketlerine göre yapısal bir modernlik olarak ifade edilebilir. Buna karşın her iki kanunun da günümüz kanunlarına nazaran en önemli eksikliklerinden olan genel hükümlere ilişkin düzenlemeler içermemesi, bu suç kapsamında da eksik hususların oluşmasına sebebiyet vermektedir. Örneğin silah çekme suçunda teşebbüsün ne derecede uygulanabilir olduğu, eylemin ne zaman başladığı veya başka bir suçla beraber işlendiğinde nasıl bir cezalandırma yönteminin uygulanacağı kanunlarda açıkça düzenlenmemiştir. Kanunlarda yer alan ve birçok yazar tarafından eleştirilen hususlar, silah çekme suçunda da gözlemlenebilmektedir.

Gerçekleştirilen silah çekme eylemlerinde ise pek çok belgede de görüldüğü üzere failin sarhoş olduğu gözlemlenmektedir. Her iki kanunda da kusur yeteneğini azaltan haller açıkça düzenlenmemiştir. İslam hukukçuları arasında, sarhoşluğun kusura olan etkisi tartışmalı bir vaziyette

⁷² Genel olarak alt sınıra daha yakın cezalar verildiği gözlemlenmektedir. Örneğin bindiği kayığı devirip iki kişinin suya düşmesine sebebiyet veren ve ardından silah çeken kimsenin, suçun kanunda yer alan cezasına nazaran çok daha az bir süre olan beş aylık süreyle cezalandırılmasına hükmedilmiştir. Yine benzer bir biçimde, silah çeken ve aynı zamanda çeşitli suçlardan cezalandırılan Tirebolulu Hasan için toplamda yedi aylık bir cezaya hükümlenmiştir bkz. C.ZB./40-1989-0. H-14-01-1264; A.MKT.MVL./6-18-0. H-24-11-1263.

⁷³ Örneğin 19 Mayıs 1858 (olayın geçtiği tarih itibarıyla Kanun-i Cedid'in yürürlükte olduğu) tarihli bir vakada, iki kişi arasında tartışma çıkmıştır. Fail, tabancasını çıkartmış ve merhumu sol kasıgından vurarak öldürmüştür. Bu olayda görüleceği üzere madde metninde sıralanan; silah çekme, ateş etme, yaralama ve öldürme eylemleri sırasıyla gerçekleşmiştir. Olayın neticesinde, failin ailesi kısas talep etmişlerdir. Olay metni için bkz Akgündüz, 2017, s. 128-129.

olsa da silah çekme vakalarında sarhoşluk kusuru azaltan veya ortadan kaldıran bir etmen olarak değerlendirilmemiştir.⁷⁴ Silah çekme suçunda, yaş küçüklüğü bakımından uygulama alanı bulan; pranga cezasının uygulanması gereken bir durumda, babasının bulunduğu kente sürgüne gönderilmekle yetinilen fail hakkındaki belge de önem teşkil etmektedir.⁷⁵ Bir takım belgeler ise, kürek cezası ve pranga cezasının aslında aynı cezalandırma yöntemini belirttiğini kanıtlar niteliktedir.⁷⁶ Silah çekme suçu bakımından meşru savunma kurumu kapsamında değerlendirilebilecek bir belgeye de rastlanmaktadır.⁷⁷

Silah çekme suçu, yer aldığı kanunlar itibarıyla geçiş dönemi olarak belirtilebilecek bir dönemde düzenlenmiş bir suç tipidir. Bundan dolayı düzenlenişi ve uygulanması bakımından döneminin özelliklerini oldukça iyi yansıtmaktadır. Asayiş problemlerinin sıklıkla gözlemlenebildiği 19. yüzyıl ortalarında bu suç tipine rastlamak tesadüfi değildir. Bilakis; kademeli bir yapıyla düzenlenen suç tipinde uygulamada meydana gelebilecek ihtimalleri düzenleyebilecek genel hükümlere yer verilmemesi, düzenlemeyle beraber devlet memurlarının özel olarak korunmasının hedeflenmesi, kürek ile pranga cezalarına yer verilmesi ve uygulamada sıklıkla rastlanan sarhoşluk neticesinde çıkan, güvenlik problemleri teşkil eden durumlara rastlanması suç tipinin düzenlenmiş olduğu dönemi pekâlâ yansıtmaktadır.

---

⁷⁴ Bu doğrultuda bkz. A.MKT./6-46-0. H-2-3-1259; C.DH./222-11052-0. H-21-11-1263.

⁷⁵ C.ZB. /11-545-0. H-10-4-1268.

⁷⁶ A.MKT.MVL./6-18-0. H-24-11-1263; C.ZB./40-1989-0. H-14-01-1264.

⁷⁷ C.AS./399-16458-0. H-13-6-1260.

KAYNAKÇA

A.MKT./6-46-0.

A.MKT.MVL./3-34-0.

A.MKT.MVL./55-47-0.

A.MKT.MVL./6-18-0.

A.MKT.MVL./97-100-0.

Akbulut B, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.

Akbulut İ, Türk Hukuk Tarihi, 1. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2018.

Akgündüz S N, “Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukukunun Kaynakları”, C. 4 S. 8, 2016, Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, ss. 1-16.

Akgündüz S N, Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukuku Uygulaması, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2017.

Akşit M C, İslam Ceza Hukuku ve İnsani Esasları, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 1976.

Artuk M E / Gökçen A / Alşahin M E vd., Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Artuk M E, “Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunlarından 1840 ve 1851 Tarihli Kanunların İncelenmesi”, S. 16, 2013, Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları, ss. 5-20.

Atalay M, “Tanzimat Hareketinde İktisadi Kalkınma Çabaları”, S. 9, 1991, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, ss. 110-120.

Avcı M, “İslam ve Osmanlı Ceza Hukukunda İçtima”, C. 1 S. 1, 2021, Kırıkkale Hukuk Mecmuası, ss. 1-30.

Avcı M, Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler, 1. Baskı, Mimoza Yayınları, Konya, 2010.

Aydın M A, Türk Hukuk Tarihi, 10. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2013.

Bilmen Ö N, Hukuk-i İslamiyye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu 3. Cilt, 1. Baskı, Ravza Yayınları, İstanbul, 2013.

C.AS./399-16458-0.

C.DH./222-11052-0.

C.ZB. /11-545-0.

C.ZB./40-1989-0.

Candan R B, “1840 Tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu İncelemesi”, C. 1 S. 1, 2015, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, ss. 63-81.

Centel N / Zafer H / Çakmut Ö, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 11. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2020.

Demir A, Mufassal Türk Hukuk Tarihi, 1. Baskı, Astana Yayınları, Ankara, 2019.

Demirbaş T, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Devellioğlu F, Osmanlı-Türkçe Ansiklopedik Lügat, 9. Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1990.

Dülger M V, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 1. Baskı, Hukuk Akademisi, İstanbul, 2021.

Ebu Zehra M, İslam Hukukunda Suç ve Ceza Cilt 1, Çev. İbrahim Tüfekçi, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1994.

Gökçen A, Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul 1987.

Göktepe K “Osmanlı Bahriyesinde Bir İşgücü Kaynağı Olarak Kürek Mahkumlarının İstihdamına Dair Bazı Tepitler”, C. 37 S. 1, 2022, Tarih İncelemeleri Dergisi, ss. 177-214.

Güran T, “Tanzimat Dönemi Osmanlı Maliyesi”, C. 49, 1999, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, ss. 79-95.

Karakaya H, Osmanlı Ceza Hukuku’nda Parada Sahtecilik Suçu, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara 2020.

Karakehya H, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022.

Karakehya H, İradilik Unsuru Bağlamında Ceza Hukukunda Kast, 1. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2010.

Kılınç A, “Klasik Dönem Osmanlı Devleti’nde Uygulanan Kürek Cezasının Hukuki Tahlili”, C. 79 S. 285, 2021, Belleten, ss. 531-558.

Kızılay M E, “Hakaret Suçu Çerçevesinde Tanzimat Sonrası Osmanlı Hukuku ve Türk Pozitif Hukuku Mukayesesi”, S. 56, 2021, İlahiyat Tetkikleri Dergisi ss. 47-70.

Koca M / Üzülmez İ, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

Koçak B / Sancaktutan E, “Osmanlı Devleti’nde Tanzimat Dönemi Yenilikleri: Tanzimat Fermanı Sonrası Yeni Kurumlar”, C. 56 S. 3, 2021, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, ss. 1936-1948.

Konan B, “Osmanlı Hukukunda Tecavüz Suçu”, S. 29, 2011, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, ss. 149-172.

Kurnaz Şahin F, “Tanzimat Sonrasında Osmanlı Devleti’nde Kumar Yasalarının Gelişimi”, C. 17, S. 34, 2021, Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, ss. 549-582.

Lippman M / McConville S / Yerushalmi M, Islamic Criminal Law and Procedure, 1. Baskı, Praeger Publishers, New York, 1988.

Örsten Esirgen S, “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türk Hukukunda Kanunlaştırma Hareketleri”, S. 62-63, 2019, Adalet Dergisi, ss. 429 – 480.

Özbek V Ö / Doğan K / Bacaksız P, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Özdemir Y / Çiydem E / Aktaş E, “Tanzimat Fermanı’nın Arka Planı”, C. 2 S. 1, 2014, Kastamonu Eğitim Dergisi, ss. 321-338.

Özkan M, “Tanzimat Sonrası Osmanlı Ceza Hukuku Düzenlemeleri”, S. 15, 2022, Balıkesir İlahiyat Dergisi, ss. 241-277.

Peters R, Crime and Punishment in Islamic Law, 1. Baskı, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.

Poyraz Ö / Öner M “Osmanlı İmparatorluğu’nda Asayiş Problemleri”, 2022, Prof. Dr. Ensar Aslan’a Armağan (ed. Salahaddin Bekki / Yeliz Saygılı Savaş) ss. 799-816.

Poyraz Ö “Abdülmeceid Dönemi Hürriyet Bağlayıcı ve Kısıtlayıcı Ceza Uygulamalarına Dair Bir İnceleme”, S. 43, 2020, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, ss. 497-518.

Sarıkaya S, Osmanlı Ceza Hukukunda Iskat-ı Cenin Suçu, Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Eskişehir 2024.

Sönmez A, “Osmanlı Devleti’nde İç Güvenliğin Dönüşümü, Zaptiye Teşkilatından Jandarmaya”, 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Ankara Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara, 2007, ss. 2855-2865.

Üçok C / Mumcu A / Bozkurt G, Türk Hukuk Tarihi, 15. Baskı, Turhan Kitapevi Yayınları, Ankara, 2011.

Yakut E, Osmanlı Hukukunda Tazir Cezaları, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016.

Yardımcıoğlu M / Gül M R, “Türk Ticaret Hukukunun Tarihsel Süreci”, C. 3 S 2, 2019, Al-Farabi International Journal of Social Sciences, ss. 129-135.

Yiğit Y, İslam Ceza Hukuku, 1. Baskı, Fecr Yayınları, Ankara, 2022.

Zeydan A, Fıkıh (İslam Hukuku) Usulü, Çev. Ruhi Özcan, 1. Baskı, Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulu Ofset Matbaa Tesisleri, Ankara, 1979.